

V SLUŽBÁCH REVOLUČNEJ PRAVDY, V SLUŽBÁCH VECI ROBOTNÍCKEJ TRIEDY A ĽUDU

K životnému jubileu Gustáva Husáka

Zákonitosť ľudských dejín, ktorých hlavným obsahom sú doposiaľ tvrdé sociálne a triedne zápasy, má špecifickú povahu; pôsobí, presadzuje sa jedine v rámci a prostredníctvom spoločensko-historickej praxe ľudí, najmä ľudových mäs, tried, sociálnych skupín. Vedeckému, marxistickému chápaniu dejín je preto cudzie stanovisko, ktoré hľadá na históriu ako na reťaz udalostí, ktoré sú osudovo určené a v ktorých teda ľudia sú púhou hračkou či púhymi štatistami alebo pasívnymi divákmi.

V súhre dejov, udalostí, ktoré majú svoje objektívne determinanty, pôsobí človek ako aktívny činiteľ; podľa svojich osobnostných kvalít zasahuje do ich priebehu; v zhode so svojimi intelektuálnymi a morálnymi kvalitami — v tej či onej miere — pomáha udávať smer ich vývoja.

Marxizmus-leninizmus, vychádzajúc z materialistického chápania dejín, vysoko vyzdvihuje aktívnu dejinnotvornú úlohu ľudu. Má však vždy pritom na zreteľ aj konkrétnu dialektiku vzťahov ľudových mäs, tried, strán a osobností v dejinách. Len so zreteľom na túto dialektiku a so zreteľom na špecifikum spoločenskej zákonitosti možno náležite pochopiť aj úlohu vynikajúcich osobností, ich nezastupiteľné miesto a funkciu v tvorbe dejín. Veľkosť osobností je určená celým súborom daností, mierou intelektuálnych dispozícií, morálnych, vôľových a iných psychických vlastností, šírkou a hĺbkou vzdelania a kultúrneho rozhľadu, životnej skúsenosti atď. Z hľadiska dejinnotvorného procesu však rozhodujúce je, na strane akých spoločenských síl osobnosť stojí, do služieb ktorej spoločenskej triedy dáva svoje osobné kvality, aké spoločenské ciele presadzuje, obhajuje, podporuje.

Významnú úlohu majú vedúce osobnosti v revolučných hnutiach, ktoré razia cestu spoločenskému pokroku, uvádzajú do pohybu široké vrstvy ľudových mäs. Vtedy osobitne záleží na pravdivom vystihnutí objektívnych tendencií spoločenského vývoja, na správnom pochopení do-

zretých potrieb v rozvoji materiálneho života spoločnosti, na vystihnúť a objasnení základných životných záujmov pokrokových tried a ľudových mäs vôbec, zväženie pomeru triednych síl, skrátka, na teoretickom riešení celého komplexu otázok stratégie i taktiky revolučného hnutia. Súčasne mimoriadne rastú nároky aj na politicko-organizátorskú prácu, orientovanú na podchytenie a plné rozvinutie revolučnej energie mäs v záujme dosiahnutia cieľov revolučného hnutia.

Tento náhľad plne potvrdzujú aj dejiny revolučného robotníckeho a komunistického hnutia; jeho vznik, priebeh, jeho úspechy, skrátka, jeho dejiny sú bez Marxa, Engelsa a Lenina a bez celej plejády vynikajúcich predstaviteľov medzinárodnej robotníckej triedy jednoducho nemysliteľné. Nemysliteľné sú aj dejiny nášho revolučného a komunistického hnutia bez takých významných osobností, akými boli B. Šmeral, K. Gottwald, A. Zápotocký, K. Šmidke, J. Šverma a ďalší.

Významné a nezastupiteľné miesto v dejinách nášho revolučného hnutia zaujíma Gustáv Husák, ktorého mysliteľská činnosť i politická a organizátorská aktivita je nerozlučne spätá s oboma základnými prúdmi našich novodobých dejín — so zápasmi za sociálne oslobodenie pracujúcich i so zápasmi za existenciu, slobodu a všestranný rozvoj našich národov.

Dejiny socialistických revolúcií a socialistickej výstavby nás učia, že každý, kto sa vážne usiluje o socialistickú premenu spoločenských a ľudských vzťahov, musí sa nielen racionálne a emocionálne stotožniť s pozíciou a historickým poslaním robotníckej triedy, ale súčasne musí stať v centre revolučného hnutia a aktívne sa zúčastňovať na ideových a politických zápasoch doby.

Gustáv Husák, ktorý svoju cestu marxistického mysliteľa a revolučného bojovníka nastúpil už vo svojej mladosti a dôsledne na nej zotrvala po celý svoj plodný život, bol vždy, za priaznivých i nepriaznivých okolností v centre revolučných udalostí, všade tam, kde sa rozhodovalo o osudoch našich národov, našej robotníckej triedy, nášho ľudu.

V dejinách národov, v revolučnom hnutí bývajú chvíle, dni, mesiace, ba aj roky, keď sa rozhoduje o budúcnosti národa, jeho mieste v dejinách, keď sa rozhoduje o víťazstve či porážke revolučných síl, keď je v stávke vec socializmu, vec robotníckej triedy a ľudu. V týchto chvíľach sa osobitne a predovšetkým preverujú aj kvality osobností, rýdzosť ich charakteru, pevnosť ich ideového presvedčenia, miera politickej vyhranosti i politickej odvahy. Tu osobné doslova zrástá s triednym, národným, spoločenským; tu človek verejne osvedčuje svoju svetonázorovú orientáciu, svoju celkovú životnú pozíciu.

A práve z takéhoto zorného uhla oceňuje história nášho revolučného hnutia zástoj a aktivitu Gustáva Husáka v období príprav a priebehu Slovenského národného povstania, tejto významnej dejinnej udalosti, v ktorej slovenský ľud odmietol klérofašistický režim a čestne sa zaradil medzi národy bojujúce proti fašistickému moru, za svoju národnú slobodu.

du, tejto dejinnej udalosti, ktorá začala etapu národnej a demokratickej revolúcie v Československu.

Rovnakú jednoznačnú a presvedčivú výpoveď, dokumentujúcu principiálne stranícke a internacionálne postoje, zaujatosť za vec robotníckej triedy a ľudu, poskytuje činnosť Gustáva Husáka v období vnútrostraníckej a spoločenskej krízy v druhej polovici šesťdesiatych rokov, kedy sa zvädzal zápas o bytie či nebytie socializmu v Československu. Pohľad na výsledky uplynulého desaťročia oprávňuje osobitne vyzdvihnúť úlohu Gustáva Husáka v riešení vnútrostraníckej a spoločenskej krízy, vyzdvihnúť prezieravosť a rozhodnosť, s akou Gustáv Husák na čele síl verných marxizmu-leninizmu a internacionalizmu pomohol v historicky krátkom čase vyvieť našu stranu a našu spoločnosť z krízy, otvoriť perspektívy ďalšieho rozvoja socializmu v našej krajine a znova zmobilizovať všetkých čestných ľudí k pozitívnej budovateľskej práci.

Ak platí, že ľudia sú aktérmi svojich vlastných dejín, potom nevyhnutne platí aj to, že *„možnosť pôsobiť na vývoj, na dejiny, meniť svet, ako hovorí Marx, je súčasne veľkou historickou zodpovednosťou“*. (1. s. 130)

Dejiny robotníckeho a komunistického hnutia už dostatočne preverili pravdivosť leninských ideí, ktorých obsahom je poznanie, že po prvé, víťazstvo socialistickej revolúcie a výstavba socialistickej spoločnosti sú dielom uvedomelej tvorivosti ľudových mas a po druhé, že mohutná tvorivá energia ľudových mas môže sa prejaviť a cieľavedome pôsobiť na priebeh spoločenského vývoja iba pod vedením revolučnej strany, ktorá je vyzbrojená revolučnou teóriou a ktorá zosobňuje spojenie predného oddielu robotníckej triedy s miliónovými masami pracujúcich.

Sila revolučnej strany je v tesnom spojení s ľudovými masami; spojenie s masami je kategorickým imperatívom jej politiky; za najväčšie zlo pre revolučnú stranu, ktoré môže zahubiť dielo revolúcie a vybudovania socializmu, pokladá Lenin odtrhnutie sa strany od mas.

História nášho revolučného hnutia, našej komunistickej strany v plnom rozsahu potvrdila platnosť leninského chápania vzťahu strany a ľudových mas; toto chápanie našlo svoje vyjadrenie v známom hesle Klementa Gottwalda „Čelom k masám“, ktoré bolo kritikou tak oportunistického podliehania zaostalým náladám mas, ako aj kritikou sektárskej uzavretosti.

Udržiavať živé spojenie s masami, čoraz viac sa s nimi zblížovať, načúvať ich hlasu, žiť ich potrebami i starosťami a pritom pozdvíhať ich k pochopeniu ich vlastných triednych záujmov, k revolučnému uvedomeniu a revolučnému boju, to je úloha nesporne náročná, ťažká, avšak aj mimoriadne dôležitá.

Život a dielo Gustáva Husáka je svedectvom vysoko zodpovedného

a príkladného plnenia tejto úlohy. Služiť pracujúcemu ľudu, služiť mu tvorivými myšlienkami, citmi i skutkami bolo a zostáva jeho životným krédom. Vo svojich úvahách, verejných vystúpeniach, závažných straníckych a štátnych dokumentoch sa k problematike vzťahu strany a robotníckej triedy, vzťahu strany a ľudových mäs sústavne a z rôznych aspektov vracia. Už ako mladý človek vyjadril svoj postoj slovami: „*My nebudeme romanticky snívať o krásach a čistej duši ľudu, ani plakať nad jeho biedou, ale postavíme sa do stredu zástupu, roztrpčeného skutočnosťou sociálnou a spoločenskou a pomôžeme mu zmeniť dnešok tak, aby nebol človek vykorisťovaný človekom.*“ (2)

Vo svojej teoretickej i praktickej činnosti zdôrazňuje Gustáv Husák myšlienku, že zmyslom revolučnej politiky nie je samoúčelný boj o mocenské pozície, ale uvedomelý a organizovaný zápas o lepší život pracujúcich vrstiev, o všestranné hmotné i kultúrne povznesenie človeka. Poskytuje jednoznačnú a vyčerpávajúcu odpoveď na otázku: aká politika objektívne zodpovedá základným záujmom ľudu? Je to politika socialistická, dôsledne triedna a internacionalistická, ktorej základným kameňom je spojenectvo, priateľstvo a spolupáca so Sovietskym zväzom. Je to politika založená na dôslednom rešpektovaní reálnych podmienok a tvorivom prístupe k úlohám, na vysokej náročnosti voči komunistom; je to politika koncepčná a ľudu zrozumiteľná. Tvorba takejto politiky vyžaduje preto aj „... *poznatie verejnej mienky a ohľady na ňu pri riešení otázok, aby nevznikol rozpor medzi oficiálnou politikou a mienkou ľudových mäs.*“ (3)

Pre úspech každého revolučného hnutia je nevyhnutná jednota strany a ľudových mäs; jej utváranie a prehlbovanie je permanentný, živý, neustále sa obnovujúci proces, pretože sa odohráva v meniacich sa podmienkach revolučného hnutia a vo vzťahu k novým úlohám, ktoré si toto hnutie v danej etape vytyčuje. Pevná, životaschopná jednota strany a ľudu sa môže utvárať jedine na demokratických základoch, na vzájomnej dôvere. „*Dôveru za dôveru. Keď neveríš ľuďom, neveria ani oni tebe, keď neveríš v poctivé úmysly iných, prestanú oni veriť v poctivé úmysly tvoje. Atmosféra dôvery či nedôvery je v politickej práci, v práci s ľudovými masami neobyčajne dôležitá, dakedy kľúčová.*“ (4)

Už z našej vlastnej skúsenosti poznáme, že tak ako sa rozvíja socialistická spoločnosť, ako socializmus ako historicky nový spoločenský systém nadobúda celistvý charakter, stávajú sa zákonite vzťahy strany, robotníckej triedy a ľudových mäs mnohostrannejšími, bohatšími, hlbšími, bezprostrednejšími. Súčasne sa rapídne zvyšujú nároky na programotvornú činnosť strany. Program strany, založený na vedeckej analýze reálnych možností ďalšieho rozvoja spoločnosti, vyjadrujúci aktuálne základné životné záujmy ľudu a súčasne otvárajúci nové perspektívy, má principiálny význam pre mobilizáciu mäs k činnosti, principiálny význam pre jednotu strany a mäs, principiálny význam pre prehlbovanie vedúcej úlohy strany v riadení a rozvoji spoločnosti. Zostane

historickou zásluhou Gustáva Husáka, že ihneď po nástupe do čela vedenia našej strany obrátil jej pozornosť na rozvoj programotvornej činnosti a súčasne pre najbližšiu etapu revolučného hnutia v Československu inicioval rozpracovanie programu výstavby rozvinutého socializmu.

Etapa výstavby rozvinutého socializmu znovu výrazne pripomína Leninove slová o tom, že „čím hlbšia je premena, ktorú chceme uskutočniť, tým väčší záujem o ňu a uvedomelý vzťah k nej treba vyvolať, presvedčiť o tejto nevyhnutnosti nové a nové milióny a desaťmilióny“. (5, s. 336)

Od začiatku sedemdesiatych rokov, najmä počnúc XIV. zjazdom KSČ, Komunistická strana Československa, jej vedúce orgány na čele s Gustávom Husákom rozpracovala a uviedla do života celý rad opatrení, smerujúcich k rozvoju marxisticko-leninských vied, k zvýšeniu účinnosti ideologickej a masovopolitickej práce, k prehĺbeniu a rozšíreniu socialistickej demokracie, skrátka k cieľavedomému začleňovaniu čoraz širších vrstiev ľudových mas do riadenia a správy štátu a verejných vecí v procese výstavby rozvinutého socializmu. „*Rátame s najširšou účasťou ľudových vrstiev, každého občana pri tvorbe našej politiky, pri jej realizácii i pri kontrole.*“ (6) V týchto slovách Gustáva Husáka je vyjadrený trvalý princíp politiky našej komunistickej strany.

Revolučná strana je schopná usmerňovať revolučnú iniciatívu, rozvíjať tvorivú činnosť mas za predpokladu, že v sebe zjednocuje praktickú revolučnú činnosť s vedeckou ideológiou. Jednota revolučnej teórie a revolučnej praxe je predpokladom pevného spojenia strany s ľudom. Vedecká revolučná pravda stáva sa prostredníctvom politiky strany zbraňou robotníckej triedy a ľudu v boji za socializmus a komunizmus.

Dejiny revolučného hnutia v Československu potvrdzujú pravdivosť myšlienky V. I. Lenina, že „bez revolučnej teórie niet revolučného hnutia“. V dokumente *Poučenie z krízového vývoja v strane a v spoločnosti po XIII. zjazde KSČ* sa na základe vedeckej analýzy tohto vývoja znova zdôrazňuje: „Každé zanedbanie, oslabenie masovopolitickej a ideologickej práce strany, každé rozrušenie jej teoretických, triednych a internacionálnych základov využíva ideový protivník. Zákonite to potom vedie spočiatku k pokusom o „zlepšenie“ či „zdokonaľovanie“ socializmu, k nahrádzaniu internacionalizmu nacionalizmom, prechádza k pestovaniu ideálu maloburžoázneho spotrebiteľského socializmu, k vytváraniu falošných mýtov o socialistickej skutočnosti, až nakoniec vyústi do odmietania a popierania socializmu vôbec.“ (7, s. 44)

Hlboký záujem o spoločenskovednú problematiku, o tvorivý rozvoj revolučnej teórie — marxizmu-leninizmu — je príznačnou črtou celej činnosti Gustáva Husáka. V jeho analýzach sa odráža nielen hlboká znalosť histórie, ekonómie, práva či sociológie, ale súčasne a najmä schop-

nosť citlivo vystihnúť konkrétnu dialektiku spoločenského vývoja i jednotlivých sociálnych procesov, odhaliť nové momenty či vývojové tendencie revolučného hnutia, medzinárodného vývoja, rozvoja socializmu. Vyznačujú sa komplexným prístupom k riešenému problému, sú preniknuté komunistickou straníckosťou, leninskou principiálnosťou, nezmieriteľnosťou voči všetkým formám a odrodám oportunizmu a revizionizmu.

V popredí jeho záujmu vždy stáli a stoja aktuálne spoločenské problémy. Tento zorný uhol je zrejmý aj v jeho historických štúdiách. Hodnotiac historické udalosti, odhaľuje v nich trvale platné hodnoty, ktorých rešpektovanie a integrovanie do spoločenského života je aj pre danú vývojovú etapu nevyhnutné. Takýmto živým odkazom je aj jeho závažné dielo *Svedectvo o Slovenskom národnom povstaní*.

Práve vďaka sústavnej pozornosti marxisticko-leninskej teórii, vďaka vedeckému poznávaniu konkrétnych stránok spoločenského pohybu v Československu a vďaka praktickým poznatkom z revolučnej práce prispel Gustáv Husák rozhodujúcou mierou k tvorbe celého radu významných dokumentov, ktoré súvisia s významnými medzníkmi našich novodobých dejín. Vniesol svoj teoretický vklad do programových cieľov českého a slovenského protifašistického zápasu, osobitne pri príprave známeho dokumentu Vianočná dohoda. Ako jeden z popredných predstaviteľov Slovenského národného povstania aktívne prispel k vypracovaniu a prebojovaniu marxisticko-leninských princípov v zápase za vytvorenie politickej jednoty robotníckej triedy, pričínal sa o vydávanie povstaleckej Pravdy, z jeho iniciatívy začal vychádzať týždenník Nové slovo. Zúčastnil sa na tvorbe Košického vládneho programu; bol iniciátorom rozpracovania leninskej koncepcie spolunažívania českého a slovenského národa v rámci československej socialistickej federácie; bol iniciátorom rozpracovania programu výstavby rozvinutého socializmu v Československu.

Zreteľ na aktuálne požiadavky praxe, zovšeobecňovanie skúseností revolučného hnutia, ľudových mäs pokladá Gustáv Husák za záväzný, nevyhnutný predpoklad rozvoja marxisticko-leninskej teórie, spoločenskovedného poznania vôbec. „*Marxisticko-leninské učenie, to nie je biblia, z ktorej sa v príhodnú chvíľu vyberajú príhodné citáty — a život beží po svojom, nie je to mystická viera v zjavené pravdy, ktoré treba uctievať, viera v dané modly, ktorým sa treba klaňať. Sila komunistického učenia je vo vedeckom poznávaní sveta a jeho javov, vo vedeckej analýze spoločenských problémov, v dennom praktickom overovaní konkrétnych riešení a v súhrnnej objektivizácii skúseností ľudových mäs.*“ (8)

Život a dielo Gustáva Husáka, dnes najvyššieho predstaviteľa našej komunistickej strany a nášho socialistickeho štátu, sú nezvratným sve-

dectvom toho, že život komunistu je životom bojovníka za pokrok, za šťastie a blaho človeka, že niet väčšieho a čestnejšieho záväzku než pracovať pre blaho ľudu a prispievať k uskutočňovaniu veľkých ideálov socializmu a komunizmu.

„Všetky zápasy a všetky obete, ktoré nám bolo treba podstúpiť a ktoré nás este čakajú, sú vo svojej generálnej línii vedené z lásky k človeku, z túžby pomôcť ľuďom trpiacim vytvoriť pre nich výhodnejšie podmienky života.“ [9]

Hľadisko revolučného humanizmu a hľadisko revolučného optimizmu je zakotvené v jeho základnej životnej pozícii; túto pozíciu neopúšťa ani v ťažkých, dramatických chvíľach svojho života. Je to pozícia zmysluplná a činorodá, je to pozícia inšpirujúca k uvedomelej a vysoko zodpovednej účasti na tvorbe novej, socialistickej a komunistickej epochy ľudských dejín.

LITERATÚRA

1. HUSÁK, G.: Vybrané prejavy. Bratislava 1972.
2. Svojeť, roč. XII, 1935, č. 3.
3. HUSÁK, G.: Nádeje a perspektívy. Kultúrny život, roč. 1964, č. 51—52.
4. HUSÁK, G.: Revolučné tradície Slovenského národného povstania. Kultúrny život, roč. 1963, č. 35.
5. LENIN, V. I.: Spisy 42. Bratislava 1970.
6. HUSÁK, G.: Vybrané prejavy. Bratislava 1972.
7. Svedectvo faktov a dokumentov. Bratislava 1975.
8. HUSÁK, G.: Sila komunistickej myšlienky. Kultúrny život, roč. 1963, č. 18.
9. HUSÁK, G.: Z bojov o dnešok. Bratislava 1973.